

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแก่คนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (3) วิเคราะห์องค์ความรู้สำหรับเป็นบทเรียนตัวอย่างที่ดีที่สุดที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ โดยขอบเขตของการวิจัยนี้ครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบตลอดจนการศึกษาตามอัธยาศัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิธีการศึกษาของการวิจัยนี้ใช้วิธีแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยวิธีดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาเชิงสำรวจโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 17 ตัวอย่าง การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อระดมสมอง จำนวน 20 ตัวอย่าง และใช้แบบสอบถาม จำนวน 1,000 ตัวอย่าง นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ถึง แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลของการศึกษานี้พบว่า โรงเรียนและจำนวนนักเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงปริมาณ มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี โรงเรียนที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษามากที่สุด และผลจากการศึกษาเชิงสำรวจทั้งจากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก การประชุมระดมสมอง และจากแบบสอบถามมีความสอดคล้องกัน พบว่าปัญหาอุปสรรคของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาความหลากหลาย ได้แก่ ความชัดเจนของ กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ การบริหารทั่วไป การบริหารบุคลากร ด้านวิชาการ งบประมาณ ความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูการศึกษาพิเศษ ความหลากหลายของนักเรียน การนิเทศติดตามและประเมินผลการศึกษา

การศึกษานี้ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 10 แนวทาง และได้ถอดบทเรียนโรงเรียนต้นแบบ 5 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร 2 โรงเรียน สังกัดเทศบาลนคร 1 โรงเรียน สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัด 1 โรงเรียน และสังกัดเทศบาลเมือง 1 โรงเรียน ส่วนการถอดบทเรียนของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ถอดบทเรียน 4 แห่ง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วม คือ อบต. ชะเมา จังหวัดนครศรีธรรมราช อบต. กองควาย จังหวัดน่าน เทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัด

ชลบุรี และเทศบาลตำบลทางพูน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งการถอดบทเรียน ตัวอย่างต่างๆของการศึกษานี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

5.2 อภิปรายผล

1. มีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดบทบาทการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ชัดเจน ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) พระราชบัญญัติ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 แต่ปัญหาที่สำคัญคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาด ระเบียบ และหลักเกณฑ์มารองรับกฎหมายในการจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการ

2. จำนวนโรงเรียนและจำนวนนักเรียนในเชิงปริมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาที่สำคัญคือจำนวนโรงเรียนและจำนวนนักเรียนในเชิงปริมาณเพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาทางเชิงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนสำหรับคนพิการจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องมีการปรับ การพัฒนาทางด้านคุณภาพให้ทันกับการเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณ

3. ปัญหา และอุปสรรคที่สำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่การศึกษานี้ ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อระดมสมอง และแบบสอบถาม มีความสอดคล้องกันในการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหา และอุปสรรคต่างๆในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

3.1 ปัญหาทางด้านกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ต่างๆ ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้เปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาได้ทุกระดับ ทุกประเภทตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น รวมถึงระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้ โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการยังมีน้อยอยู่ มาก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั้งหมด จำนวนโรงเรียนในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในส่วนขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดกฎ ระเบียบ วิธีปฏิบัติ ที่ชัดเจนมารองรับ ดังเช่น กระทรวงศึกษาธิการมี การออกกฎ ระเบียบวิธีปฏิบัติมารองรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข(ฉบับ ที่ 2) พ.ศ. 2545

3.2 ปัญหาการบริหารทั่วไป นโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่มี หรือบางแห่งที่มีแล้วก็ขาดความต่อเนื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร เมื่อมีการเปลี่ยนผู้บริหารท้องถิ่น และผู้บริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ เท่าที่ควร ขาดเจตคติที่ดีต่อการศึกษาของคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังไม่ได้จัด โครงสร้างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ บุคลากร งบประมาณ สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก มารองรับงานด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ ขาดระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ทันสมัย และเป็น ประโยชน์ต่อการวางแผนและการบริหารจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ขาดความร่วมมือ และ ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขาดผู้รับผิดชอบโดยตรง รวมถึงความไม่เข้าใจในกฎ ระเบียบต่างๆ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่มีต่อการส่งเสริมการจัด การศึกษาสำหรับคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3 ปัญหาการบริหารบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดแคลนครู ครู พิเศษ และบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ทางด้านการศึกษาพิเศษ การพัฒนาครูและบุคลากรทางด้านการศึกษาพิเศษยังไม่มี หรือที่มีอยู่แล้วก็ไม่เพียงพอและขาดความ ต่อเนื่อง

3.4 ปัญหาด้านวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีความแตกต่างกันใน ศักยภาพ และความสามารถในการบริหารจัดการรวมทั้งความสามารถในการหารายได้ ทำให้การ พัฒนาคุณภาพการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา สำหรับคนพิการ ทำได้ไม่เท่าเทียมกัน การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนยังไม่มี หรือยังไม่สอดคล้อง กับความต้องการของคนพิการ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดความรู้ และทักษะในการจัด การศึกษาสำหรับคนพิการ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับ คนพิการ ขาดทักษะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอนสำหรับเด็ก นักเรียนพิการ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการสอนเด็กนักเรียนพิการ

3.5 ปัญหาด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการศึกษายังไม่เพียงพอ ค่าเช่า มีขั้นตอนมาก และขาดความคล่องตัว เนื่องจาก มีข้อจำกัดในกฎ ระเบียบการเบิกจ่าย และไม่มีการตั้งงบประมาณรายหัวสำหรับเด็กพิเศษ ดัง เช่นเดียวกับของ สพฐ.

3.6 ปัญหาความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูการศึกษาพิเศษ สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนวิทยฐานะของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงเงินพิเศษรายเดือนสำหรับคุณครูที่สอนเด็กพิเศษดังเช่นของกระทรวงศึกษาธิการที่มีระเบียบกำหนดไว้ชัดเจน ส่งผลให้คุณครูที่รับผิดชอบดูแลเด็กนักเรียนพิการมีภาระงานเพิ่มขึ้น โดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น มีข้อจำกัดเรื่องความก้าวหน้าทางวิชาชีพ เพราะในปัจจุบันตามกฎหมายครูที่สอนเด็กพิเศษจะต้องมีวุฒิสองภาษาปริญญาตรี จึงจะได้รับเงินพิเศษรายเดือน ดังนั้นจึงทำให้คุณครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

3.7 ปัญหาพื้นฐานและภูมิหลังของเด็กนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความหลากหลายสูง โดยทั่วไปโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้าศึกษา บางครั้งไม่มีการคัดเลือกผู้เรียน ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองไม่บอกความจริงกับทางโรงเรียนในตอนแรกเข้าว่านักเรียนมีปัญหา เช่นสติปัญญา ออทิสติก นักเรียนมีความหลากหลายทั้งในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ มีฐานะยากจน พิกัดแอฟแฟงที่มองไม่เห็น ครูจึงต้องใช้กระบวนการพัฒนาผู้เรียนที่ครูและบุคลากรต้องทำงานหนัก มีปัญหาอุปสรรคสูง โดยเฉพาะครูขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนพิการ

3.8 ปัญหาการนิเทศก์ การติดตามและประเมินผลการศึกษา ภารกิจของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรในสำนักหรือกองการศึกษา มีปริมาณงานมีมากเนื่องจากขาดแคลนบุคลากร ทำให้การดำเนินการนิเทศก์ กำกับติดตาม และประเมินผลการศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ ไม่สามารถนิเทศก์ได้ตามแผนงานและความต้องการของโรงเรียน ดังนั้นภารกิจการนิเทศก์ครูผู้สอนจึงอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน ทำให้ไม่เกิดมุมมองหรือข้อเสนอแนะที่หลากหลายจากบุคลากรภายนอกโรงเรียน ประกอบกับภารกิจของผู้บริหารในการบริหารจัดการศึกษาภายในโรงเรียนมีมาก การนิเทศก์ กำกับติดตาม และประเมินผลจึงอาจทำได้ไม่สม่ำเสมอ การติดตามประเมินผลจะทำให้ได้รับทราบปัญหาการจัดการศึกษาของครูพิการ และความต้องการที่แท้จริงของครูพิการ ในส่วนของ กทม. ก็มีปัญหานี้ และอุปสรรคในลักษณะเดียวกัน แต่มีประเด็นเฉพาะเพิ่มเติม

3.9 กฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ในการจัดการศึกษาพิเศษ ยังไม่ครอบคลุมในเรื่องการจัดทำหลักสูตรการเรียน การวัดประเมินผล การจบชั้นเรียน เพราะหลักสูตรกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ได้เขียนระบุว่าเด็กจบตาม IEP ดังนั้นเด็กพิเศษต้องเข้าสู่วัดประเมินผลเหมือนเด็กปกติจึงจะจบตามหลักสูตรกลาง ถ้าโรงเรียนเข้าใจและยืดหยุ่น เด็กพิเศษจึงจะได้รับการยืดหยุ่นเช่นกัน ซึ่งโรงเรียนบางโรงเรียนเข้าใจเด็กจึงเรียนจบ ป.6 ได้ แต่สำหรับโรงเรียนอื่นๆ ในกทม. จะพบปัญหานี้ ยิ่ง ป. 6 ต้องมีการสอบโอเน็ต ยิ่งเป็นปัญหาสำหรับเด็กพิเศษมากยิ่งขึ้น

3.10 ปัญหาอัตรากำลังของครูที่ต้องดูแลเด็กพิเศษที่เรียนร่วมยังไม่มีเหมือน สพฐ. เช่น ของ สพฐ. ครู 1 คนต่อเด็กออทิสติก 3 คน หรือครู 1 คน ต่อเด็กสติปัญญา 5 คน ส่วนของกทม. นั้น

ยังต้องดูแลเด็กพิเศษทุกคนพร้อมเด็กปกติด้วย โดยไม่มีกรอบและอัตราส่วนที่ชัดเจน เป็นภาระที่หนักมากสำหรับครู การจัดอัตรากำลังของครูการศึกษาพิเศษ และครูสอนเรียนร่วมไม่มีการระบุแน่ชัด ทำให้กำหนด ไม่สามารถจัดอัตรากำลังได้ตามความเป็นจริง จึงจัดอัตราครู 1 ต่อ 35, 1 ต่อ 45, 1 ต่อ 50 ทำให้โรงเรียน ไม่สามารถจัดครูการศึกษาพิเศษเข้าไปสอนชั้นเรียนพิเศษ เพียงสอนเด็กปกติก็มีภาระหนักมาอยู่แล้ว แล้วมาสอนเสริมเด็กพิเศษ หรือปฏิเสธการรับเด็กพิเศษ แต่สำหรับบางโรงเรียน ครู ผู้บริหาร ขอมให้จัดชั้นเรียนพิเศษ โดยครูชั้นเรียนปกติ ครูวิชาชีพนพิเศษ ขอมรับการสอนเพิ่ม ขอมรับการมีภาระงานเพิ่ม

4. การศึกษานี้ได้เสนอแนวทางการจัดศึกษาสำหรับคนพิการในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 10 แนวทาง ประกอบด้วย

4.1 ความสำคัญของผู้บริหาร ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับนายก คณะผู้บริหารที่รับผิดชอบทางด้านการศึกษาคควรต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ มีเจตคติที่ดีต่อคนพิการ และให้ความสำคัญกับงานการศึกษาของคนพิการเป็นอันดับแรกหรืออันดับต้นๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และควรมีพื้นความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษพอสมควร ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการศึกษา ทั้งจากการอบรมพัฒนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการศึกษารณิการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีโครงสร้างการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่ชัดเจน สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และความต้องการของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

4.2 นโยบายในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบูรณาการงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกด้านกับการพัฒนาด้านการศึกษา รวมทั้งต้องมีการจัดการศึกษาที่ต่อเนื่องตลอด ชีวิต (life-long education) ซึ่งไม่เพียงการศึกษาในระบบเท่านั้น แต่ต้องรวมไปถึงการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้มากขึ้น

4.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีระบบการทำงานเป็นเครือข่ายภายในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอก เช่น ศูนย์การศึกษาพิเศษของกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันอุดมศึกษา ทั้งเครือข่ายด้านวิชาการและการดำเนินการอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนพิการ จะทำให้มีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

4.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีการวางแผนการดำเนินงานดำเนินการที่ชัดเจน มีการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อดูผลลัพธ์จากการประเมินและนำมาสรุป จัดลำดับแนวทางการปฏิบัติที่ดีขึ้นได้

4.5 สำนักกองการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและจำนวนที่เพียงพอ และมีโครงสร้างหรือกรอบอัตรากำลังที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยเฉพาะศึกษานิเทศก์ให้มีความเพียงพอ สามารถช่วยส่งเสริมโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาพิเศษให้สามารถจัดการเรียนรู้และดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีมาตรการและแนวทางการสร้างแรงจูงใจครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถ พัฒนานักเรียนพิการ ได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งมีการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพหรือการเพิ่มวิทยฐานะของบุคลากรในสำนักกองการศึกษาสถานศึกษาโดยจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบและแนวปฏิบัติในการเพิ่มวิทยฐานะและความก้าวหน้าทางวิชาการของครูการศึกษาพิเศษ และบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนให้ครอบคลุมบุคลากรในสำนักกองการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย เวลานี้มีกฎหมายใหม่ต้องจบวุฒิสองชั้น ป.ตรี ทางด้านการศึกษาพิเศษจึงจะได้เงินพิเศษ เหตุผลหลักที่กำหนดว่าต้องสูงกว่า ป.ตรี เพราะมีความประสงค์ที่จะให้คุณครูที่มาดูแลเด็กพิเศษมีความรู้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของบุคลากรด้วย

4.7 ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาๆ ในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพิเศษ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้น้อย มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ คุณภาพการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดแตกต่างกันควรสามารถที่จะจัดการศึกษาให้เท่าเทียมกันได้ ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการศึกษา โดยอาจขยายหรือปรับเปลี่ยน ข้อกำหนดในการบริหารงบประมาณให้เหมาะสมกับการปฏิบัติยิ่งขึ้น เช่น ปรับปรุงหรือผ่อนคลายระเบียบปฏิบัติด้านบุคลากรและกรอบอัตรากำลังที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดไว้ว่าเงินเดือนและค่าจ้างต้องไม่เกินร้อยละ 40 ของรายจ่ายประจำปี ซึ่งอาจส่งผลให้บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการได้

4.8 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการขึ้นมาโดยเฉพาะให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา เพื่อสามารถส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ หรือส่งเสริมความรู้ความเข้าใจกับ บุคลากรผู้ปกครองและชุมชนที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาของคนพิการและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

4.9 ควรมีการพัฒนาสภาพบริบทในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนมากขึ้น โดยให้ชุมชน ผู้ปกครองมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมากขึ้น รวมทั้ง

สร้างสัมพันธ์ระหว่างครู โรงเรียน และผู้ปกครอง ให้มีทิศทางที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษาและชุมชนให้มามากขึ้น สามารถช่วยเสริมสร้างการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้

4.10 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรรวบรวมโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จสามารถเป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อเป็นต้นแบบที่สามารถถ่ายทอดเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ อาจทำในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ วิกิทัศน์ E-learning หรือรูปแบบสื่อใดๆที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้

5. การถอดบทเรียนโรงเรียนต้นแบบ 5 โรงเรียน ประกอบด้วย

5.1 โรงเรียนวัดสุวรรณาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร

5.2 โรงเรียนวัดบางประกอก สังกัดกรุงเทพมหานคร

การจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนในสังกัด กทม. มีความก้าวหน้าไปมากเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เช่น อบจ. เทศบาล อบต. โรงเรียนวัดสุวรรณาราม และโรงเรียนวัดบางประกอกก็มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิเศษเช่นเดียวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ อาทิ ในเรื่องของอัตราค่าจ้าง เงินค่าตอบแทนพิเศษ แต่ที่โรงเรียนทั้งสองแห่งนี้ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิเศษ เพราะผู้บริหาร และคุณครูให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิเศษ

5.3 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีโครงการพิเศษคือ “ห้องเรียนขอบฟ้ากว้าง” เป็นการพัฒนาการเรียนพิเศษที่บกพร่องการเรียนรู้ให้มีความสำคัญกับการจัดทำ IEP โครงการ “ห้องเรียนขอบฟ้ากว้าง” ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

5.4 โรงเรียนพระยีนวิทยาการ ทำนองเดียวกับโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง ให้ความสำคัญกับการจัดทำ IEP ของนักเรียนพิเศษที่บกพร่องการเรียนรู้

มีข้อสังเกตว่าทั้งโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง และโรงเรียนพระยีนวิทยาการ ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น ในการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ IEP ให้มีความสำคัญในการจัดทำ IEP

5.5 โรงเรียนเทศบาล 1 (สถาวร) โรงเรียนนี้จะรับเด็กพิเศษที่พิการทางด้านร่างกายเท่านั้นและเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ เด็กพิเศษที่ทางโรงเรียนรับมานั้นได้รับการส่งต่อมาจากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 จังหวัดชลบุรี โรงเรียนเทศบาล 1 (สถาวร) ไม่มีครูที่จบทางด้านการศึกษาพิเศษ ภาระในการดูแลเด็กพิเศษเป็นหน้าที่ของครูประจำชั้น จุดเด่นของโรงเรียนเทศบาล 1 (สถาวร) คือได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 จังหวัดชลบุรี มี

การปรับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ง่ายๆเหมาะสมกับสภาพความพิการของเด็กนักเรียน
ดังเช่นกรณีของน้องอาร์ท

6. การถอดบทเรียนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มี 4 กรณีศึกษา
ประกอบด้วย

6.1 ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการตำบลชะเมา จังหวัดนครศรีธรรมราช

6.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อบต.กองควาย จังหวัดน่าน

6.3 ส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี

6.4 ศูนย์การเรียนรู้การฟื้นฟูเด็กพิการตำบลในชุมชน เทศบาลตำบลทางพูน อำเภอ
เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทุกบทเรียนทั้ง 4 กรณีนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า อบต. ได้มีส่วนทำให้ศูนย์และแหล่ง
เรียนนี้เกิดขึ้นได้และผลสิ่งที่สำคัญประโยชน์ตกแก่คนพิการและชุมชนของตนอย่างแท้จริง

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้คือ

5.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “มาตรการทางกฎหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการ
ทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

5.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แนวทางการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรทางด้าน
การศึกษาพิเศษขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”